

ספרות עברית וכללית

הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון: סיפור קצר
פרק שני: רומאן ונובלה
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם לענות עליה.
(2) יש לשים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – סיפור קצר

ענו על שתיים מן השאלות 1–5 (לכל שאלה – 30 נקודות).

שימו לב: בשאלות 1–3 אפשר לענות גם על פי הסיפור "חג מולד אחד" מאת טרומן קפוטה.

אין להדגים באמצעות אותה היצירה בכמה תשובות.

1. אילו ציפיות מעוררת הפתיחה של סיפור קצר שלמדתם? הסבירו אילו פרטים בפתיחה מעוררים אותן. האם במהלך הסיפור או בסיומו הציפיות האלה מתממשות? הסבירו והדגמו את דבריכם.
2. בסיפורים קצרים רבים יש תיאור של מעבר ממקום למקום, והוא משקף שינויים במצבה החברתי או בעולמה הפנימי של דמות מרכזית. הסבירו והדגמו קביעה זו על פי סיפור קצר שלמדתם.
3. בחרו מסיפור קצר שלמדתם באחד מן האמצעים האלה: מוטיב, תקבולת (אנלוגיה), תיאורי סביבה. תארו כיצד האמצעי שבחרתם בא לידי ביטוי בסיפור, והסבירו את תרומתו לבניית משמעות הסיפור.
4. חג מולד אחד / טרומן קפוטה
תארו ניגוד בין שתי דמויות **או** שני מקומות בסיפור "חג מולד אחד", והסבירו את התרומה של ניגוד זה לעיצוב משמעות הסיפור.

5. סיפור שלא נלמד

לפניכם הסיפור "מי כמונו יודע" מאת אתגר קרת*. קראו אותו, וענו על השאלה שאחריו.

האיש שישב מולי בבית הקפה לא הפסיק לדבר. הוא היה אמריקאי, וסיפר לי שכתב שלושה ספרים, שאחד מהם זכה בפרס בין-לאומי חשוב מאוד שלא שמעתי עליו מעולם. הוא דיבר מהר, כאילו יש לו יותר מדי דברים להגיד והוא חייב להספיק את כולם, וכל משפט שני שלו התחיל ב"ומי כמונו יודע..." זה גרם לי להרגיש כאילו אנחנו ישות אחת, תאומים סיאמיים שאומנם יכולים לנופף עצמאית, כל אחד בזרועותיו שלו, אבל חולקים לב אחד גדול וכואב שפועם כמו מטרונום ענקי שרק הוא ואני יכולים לשמוע. "...ומי כמונו יודע", הוא אמר שוב, "שיצירה היא בסך הכול פעולת הסחה. מראית עין של מציאות קרנבלית רוחשת שאמורה להסיח את דעתנו מהמציאות האמיתית הקרה, המאכזבת ונטולת הנשמה".

הסופר האמריקאי למד כתיבה באוניברסיטה נחשבת במידווסט וסיים את לימודיו שם בהצטיינות. הוא הקים משפחה, איבד ילד בתאונת דרכים נוראה, התגרש, התגייר, התפקר והצטרף לתנועה חברתית עולמית הדוגלת במינימליזם. הוא סיפר לי בגאווה שיש בבעלותו רק שני זוגות תחתונים ועט אחד. "בן אדם צריך תמיד שיהיה לו עוד זוג תחתונים, להחלפה, אבל עט?" הוא קרץ לי, "אחד זה די והותר".

אמרתי לו שאני כותב במחשב, והוא נד בראשו בעצב. "זה מציב אותך בעמדת חולשה", הוא התריע. "עט זה עט, אבל מחשב זה כבר חשמל, תמיכה טכנית, עדכוני תוכנה ועוד כל מיני דברים שיכולים לעמוד בינך לבין היצירה". הנהנתי. אולי באמת עדיף לכתוב בעט. "אם זו לא שאלה אישית מדי", הוא אמר בקול רך, "כמה זוגות תחתונים יש לך בארון?" אמרתי לו שאני לא זוכר. ידעתי שיש לי לפחות עשרים, אבל פחדתי להעלות את זה. פחדתי שזה ירחיק ביגנו. "תראה איזו שקיעה", אמר לי הסופר האמריקאי והצביע אל מעבר לכתפי הימנית. הסתובבתי אחורה מתוך נימוס. השמש בדיוק התחילה לשקוע בים. "אני ואתה, אנחנו בני מזל", הוא אמר. "תחשוב על זה. בזמן שהאדם הממוצע חווה את יופייה של השקיעה רק לרגע קצר אחד, אתה ואני יכולים, בעזרת הכתיבה, לשמר את היופי הזה לנצח". זאת באמת הייתה שקיעה יפה, אבל הצוואר שלי התחיל לכאוב. "אני הולך לכתוב על השקיעה הזאת", אמר לי הסופר האמריקאי בטון נחוש שנשמע כמעט כמו איום. "גם אני", אמרתי, "גם אני". כבר אז ידעתי שהסיפור הבא שלי הולך להיות על מישהו שנתפס לו הצוואר.

יצירה ארספואטית היא יצירה העוסקת במקורות שלה, בתהליכי היצירה ובדמות היוצר. הסבירו והדגימו כיצד מאפיינים אלה באים לידי ביטוי בסיפור "מי כמונו יודע".

* אתגר קרת – סופר, תסריטאי, קומיקסאי ופזמונאי ישראלי. זכה בפרסים בארץ ובעולם, ובהם פרס ראש הממשלה לסופרים עבריים (1996), פרס ספיר (2019), פרס וינגייט הבריטי (2008) ופרס הספר הזר בסנט פטרבורג (2012). מספריו: **צינורות** (1992); **פתאום דפיקה בדלת** (2010). הסיפור לקוח מהספר **אוטוקורקט**, הוצאת כנרת זמורה דביר, 2024, עמ' 126–127.

פרק שני – רומאן ונובלה

ענו על אחת מן השאלות 6–9 (40 נקודות).

שימו לב: בשאלות 6–8 אפשר לענות גם על פי הרומאן "1984" מאת ג'ורג' אורוול.

6. ביצירות רבות מתואר תהליך שבו נוצרת קרבה בין דמויות. תארו תהליך כזה ברומאן או בנובלה שלמדתם, והסבירו את תרומתו לבניית משמעות היצירה.
7. לפניכם רשימה של שישה זוגות ביטויים מנוגדים: תושייה – חוסר אונים; אומץ – פחד; אכפתיות – אדישות; נאמנות – בוגדנות; שייכות לקבוצה – אינדיווידואליות; אהבה – שנאה. בחרו בזוג אחד של ביטויים מנוגדים, והסבירו כיצד הניגוד ביניהם בא לידי ביטוי ברומאן או בנובלה שלמדתם. הדגימו את דבריכם.
8. תארו את התקופה (הזמן, המציאות החברתית) ואת המקום ברומאן או בנובלה שלמדתם, והסבירו את תרומתם לבניית משמעות היצירה.
9. 1984 / ג'ורג' אורוול ביצירות רבות, במהלך העלילה, חל שינוי ניכר בדמות המרכזית. לדעתכם, האם קביעה זו מתאימה לדמותו של וינסטון סמית' ברומאן "1984"? נמקו והדגימו את דבריכם.

בהצלחה!